

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

Циклова комісія з видавничої справи, культури та української філології

ДИПЛОМНА РОБОТА

**РЕДАКТОРСЬКА ПІДГОТОВКА ПЕРЕВИДАНЬ КЛАСИЧНИХ
ТВОРІВ (НА ПРИКЛАДІ ПОВІСТІ В. ГЮГО «ОСТАННІЙ ДЕНЬ
ЗАСУДЖЕНОГО»)**

студентки IV курсу
групи ВСРфмб- 1-21-4.0д
спеціальності 061 Журналістика
освітньо-професійної програми
«Видавнича справа та редагування»
освітньо-професійного ступеня
«фаховий молодший бакалавр»
Максимець Єлизавети Арсеніївни
Керівник: Ліна ШЕНДЕРІВСЬКА,
канд. ек. наук, доцент

Рекомендовано до захисту
ЦК з видавничої справи,
культури та української філології
Протокол від «__» _____
2025 р. № _____
Голова ЦК _____ Олена ГРУЗДЬОВА

Захищено «__» _____ 2025 р.

Оцінка _____

Оцінка за стобальною шкалою, рейтингова оцінка

Протокол ЕК від «__» _____ 2025 р.

№ _____

Голова ЕК _____ Микола АНДРІЙЧУК,
кандидат наук із соціальних
комунікацій, доцент кафедри
видавничої справи та редагування
Національного технічного університету
України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕДАГУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	5
1.1 Основні поняття і терміни редагування художньої літератури	5
1.2 Особливості редакційної роботи з художньою літературою.....	8
1.3 Аналіз ринку художньої літератури.....	11
Висновки до розділу 1	15
РОЗДІЛ 2 РОБОТА РЕДАКТОРА НАД ПЕРЕВИДАННЯМ ТВОРУ КЛАСИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	17
2.1 Перевидання: визначення, класифікація, нормативно-правові аспекти.....	17
2.2 Особливості редакторської роботи з текстами класичної літератури	21
2.3 Редагування перекладів у процесі перевидання	25
Висновки до розділу 2	28
РОЗДІЛ 3 ВІЗУАЛЬНА СКЛАДОВА КЛАСИЧНИХ ТВОРІВ.....	30
3.1 Функції ілюстрацій у виданнях художньої літератури	30
3.2 Цифрові технології в оформленні творів.....	32
3.3 Сучасні тенденції оформлення видань класичної літератури	36
Висновки до розділу 3	40
РОЗДІЛ 4 ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕРЕВИДАННЯ ПОВІСТІ В. ГЮГО «ОСТАННІЙ ДЕНЬ ЗАСУДЖЕНОГО»	42
4.1 Обґрунтування концепції та цільової аудиторії перевидання.....	42
4.2 Структурно-композиційне рішення та художньо-технічне оформлення видання	45
4.3 SWOT-аналіз перевидання твору В. Гюго.....	48
Висновки до розділу 4	50
ВИСНОВКИ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54
ДОДАТКИ.....	58

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сучасному видавничому ринку спостерігається стабільний інтерес до класичної художньої літератури. Такі тексти, через свою історичну цінність, залишаються затребуваними як серед широкого читацького загалу, так і в освітньому просторі. Перевидання творів класичної літератури, окрім збереження автентичності тексту, потребує адаптації видання до сучасних видавничих стандартів. Зміна правопису, а також розвиток цифрових технологій і поява нових тенденцій у дизайні та верстці зумовлюють необхідність ретельного аналізу першоджерела редактором і обґрунтованого прийняття рішень щодо втручання в текст та створення унікального та актуального візуального оформлення.

Мета роботи – вивчення аспектів редакторської підготовки перевидань класичних творів з урахуванням сучасних видавничих стандартів та вподобань цільової аудиторії.

Об’єктом дослідження є робота редактора над перевиданням класичної літератури.

Предметом дослідження є підходи, прийоми та технології, що застосовуються під час підготовки видань (перевидань) класичної літератури.

Завдання дипломної роботи:

- Проаналізувати теоретичні засади редакторської підготовки перевидань художньої літератури.
- Дослідити сучасний ринок художньої літератури.
- Визначити принципи аналізу класичного літературного твору та його стилю при підготовці до перевидання.
- Вивчити сучасні українські та закордонні тренди в оформленні видань класичної літератури.
- Дослідити особливості ілюстрування класичних творів на прикладі повісті В. Гюго.

Методи дослідження: вивчення теоретичних джерел для з'ясування принципів редагування художньої літератури, зокрема класики, зіставлення ілюстрованих видань класики з метою виокремлення сучасних підходів до їх оформлення, узагальнення результатів для розроблення практичних рекомендацій редакторам при роботі з класичними творами та їх перевиданнями.

Наукова новизна дипломної роботи полягає у комплексному дослідженні редакторської роботи під час підготовки перевидань класичної літератури, що реалізовано через вивчення специфіки редагування текстів і перекладів класичних творів, функцій ілюстрацій та сучасних тенденцій у оформленні видань.

Теоретичне та практичне значення роботи визначається можливістю її використання редакторами, видавцями та студентами навчальної програми «Видавнича справа та редагування» для розширення професійних знань щодо редакторської роботи з класичною літературою та особливостей підготовки її сучасних видань.

Дипломна робота складається зі вступу, чотирьох розділів та дванадцяти підрозділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕДАГУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.1 Основні поняття і терміни редагування художньої літератури

Понятійно-категоріальний апарат редагування художньої літератури включає безліч понять та термінів, необхідних для роботи з літературним текстом. Під час редагування цього різновиду літератури фахівець глибоко аналізує рукопис, вказує на позитивні та негативні сторони роботи, доопрацьовує.

До завдань редактора у процесі редагування художньої літератури належать ретельне вивчення змістових, структурних, стилістичних та мовних особливостей твору, а також визначення видавничої та жанрової типологізації.

Традиційно жанри поділяють на три основні роди літературних творів: епос, лірика, драма. Кожен з них має унікальні характеристики та жанрову структуру. Епічний рід є найбільш розгалуженим. Він представлений жанрами епопеї, повісті, роману, оповідання, казки, байки, притчи, міту, легенди, фейлетону, памфлету та новели. У ліриці головним є вираження почуттів та переживань. Лірика охоплює пісню, ліричний вірш, епіграму, епітафію, елегію, сонет, оду, гімн тощо. Драматичний рід приділяє більше уваги діалогам та діям персонажів, представлений драмою, комедією, трагедією, фарсом та водевілем [31, с. 314].

Для кращого розуміння жанрів варто розглянути їх основні ознаки. Епопея змальовує масштабні історичні події та суспільні процеси, часто представлена віршованою формою. Повість є проміжною формою між романом та оповіданням. У ній глибше розкриваються характери та обставини, та водночас немає напруженої кульмінації. Роман відрізняється складною системою сюжетних ліній та зображенням життя багатьох героїв впродовж тривалого часу. Оповідання — невеликий твір, що зазвичай концентрується на одній або декількох сюжетних лініях. Новела вирізняється з-поміж інших своєю гостросюжетністю. Для жанру казки характерними є елементи фольклору. Легенда поєднує історичні факти з мітологічними елементами [16].

Ліричні жанри принципово відрізняються від епосу лаконічністю та суб'єктивними емоційними переживаннями героїв. До них зазвичай відносять віршовані твори. Пісня як жанр лірики поєднує музичне та поетичне, елегія містить меланхолійні роздуми, ода присвячена історичним подіям чи особам. Ліричний вірш – це сповідь автора.

Окрім традиційної жанрової типологізації, існує також сучасна. З появою нових жанрів та їх комбінацій почали застосовувати такий розподіл:

- фантастика;
- фентезі;
- детектив;
- трилер;
- любовний роман;
- історичний роман;
- наукова фантастика;
- фентезі;
- утопія/антиутопія тощо [39, с. 30].

Під час аналізу видавничої типології художніх творів особливу увагу варто приділити класифікації за складом основного тексту.

В цьому аспекті виділяють два основні типи видань: моновидання, що містять один твір, та полівидання, що об'єднують декілька [1].

Серед полівидань у художній літературі розрізняють:

- збірники (альманахи та антології);
- вибрані твори;
- зібрання творів (повне та неповне зібрання творів).

Збірники містять твори, об'єднані за певними критеріями – тематичними, жанровими чи стилістичними. Їх поділяють на альманахи та антології. Антології переважно містять віршовані твори, проте основною відмінністю між цими видами збірників є новизна матеріалу. Альманахи здебільшого представляють твори, що публікуються вперше.

Видання вибраних творів зазвичай включають найвизначніші роботи одного або кількох авторів, часто відібрані за певними принципами [1].

Зібрання творів містить усі або значну кількість праць одного або кількох письменників. У таких виданнях має бути достатня чисельність робіт, щоб читач отримав комплексне уявлення про творчий доробок окремого автора. Відповідно, редактор зібрання творів повинен ретельно опрацювати весь матеріал, щоб обрати найбільш репрезентативні тексти. Також важливим під час підготовки такого видання є апарат видання. Для кращого розуміння тексту читачем у зібрання мають додаватися передмова чи післямова, в яких розкрито історію публікації творів; коментарі з поясненнями; примітки, цитати тощо. Окрім цього, слід приділити особливу увагу структуризації та довідково-пошуковому апарату видання. Зміст, колонтитули, колонцифри та посилання мають бути побудовані так, щоб читач зміг швидко знайти потрібні твори [24, с. 149].

Редагування художньої літератури потребує від редактора сприйняття тексту як цілісної системи з окремою внутрішньою логікою, структурою та смисловими рівнями. У цьому контексті фахівець має не тільки відредагувати матеріал, але й глибоко зрозуміти авторський задум і реалізувати його якнайточніше. Сучасний редактор має володіти комплексними знаннями з літературознавства, культурології та психології, щоб краще оцінити зміст, стиль і підтекст твору.

Ефективність співпраці між редактором і автором залежить від професійності та особистісних якостей обох сторін. Найважливішими для успішної взаємодії є повага між учасниками процесу, конструктивний діалог, визначення та розуміння спільної мети. Основне завдання редактора – допомогти автору донести до читачів задум твору, зберігаючи при цьому індивідуальний стиль письменника. Результативність такої співпраці залежить від професійності редактора, а також готовності автора до діалогу [34, с. 187].

Концептуальний апарат редагування охоплює текстологічний аналіз, що передбачає глибоке вивчення рукопису, виявлення стильових особливостей та композиційної структури; лінгвостилістичну експертизу, що досліджує мовні характеристики тексту на лексичному, синтаксичному та стилістичному рівнях;

жанрово-родову ідентифікацію для визначення відповідності твору усталеним літературним канонам.

Практична діяльність редактора художньої літератури ґрунтується на принципах мінімального втручання, художньої доцільності та контекстуальної узгодженості. Це передбачає збереження авторської індивідуальності, естетичну виправданість кожної правки та забезпечення внутрішньої логіки твору.

Редакційна робота здійснюється на змістовому рівні через оцінку сюжетної логіки, аналіз психологічної вмотивованості характерів та концептуальної цілісності твору; композиційному рівні, що охоплює дослідження архітекτονіки тексту, оцінку послідовності та динаміки розповіді; мовностилістичному, шляхом удосконалення лексичної виразності, синтаксичних конструкцій, досягнення стильової єдності.

Особливості редагування визначаються специфікою літературних жанрів: романи потребують ретельного аналізу характерів та сюжетних ліній, поезія – особливої уваги до ритміки та образної системи, драматургія – вивірення діалогів та сценічної динаміки тощо. Сучасний редактор користується різноманітними інструментами, включаючи комп'ютерні програми текстового аналізу, електронні словники та бази даних.

Важливими складовими редакційної роботи є розуміння культурного та історико-літературного контексту, обізнаність із сучасними літературними тенденціями та еволюцією художніх форм, а також дотримання етичних норм – повага до авторської індивідуальності та творчої волі письменника, уникнення необґрунтованого втручання в текст.

1.2 Особливості редакційної роботи з художньою літературою

Редагування художніх творів — це одна з найскладніших форм фахової роботи з текстом. Вона вимагає від редактора високого рівня мовної грамотності, професійного досвіду, а також розуміння літератури та особливостей стилю автора. На відміну від редагування наукових текстів, в яких акцент робиться на точності

фактів і логічній послідовності, редагування художньої літератури має на меті зберегти індивідуальний стиль письменника, атмосферу твору та його особливості. Саме тому редактор у цьому процесі виступає як партнер для автора. Надмірне втручання редактора в авторський оригінал може призвести до спотворення тексту, а недостатнє — до його неякісності.

Обсяг цього редакторського втручання залежить від багатьох факторів, але насамперед від здатності автора самостійно працювати з текстом. Коли письменник має достатньо знань та майстерності, редакторові зазвичай немає необхідності втручатися у загальну структуру та логічний зв'язок між частинами тексту автора. У такому разі фахівець аналізує запропонований авторський оригінал, знаходить слабкі місця у творі, пропонує більш вдалі рішення для покращення матеріалу та усунення надмірної кількості стилістичних фігур [34, с. 187].

У випадку якщо автор немає достатнього досвіду та вправності у написанні зрозумілого та доступного читачеві твору, редакторське втручання є вагомим та вимагає більшого залучення.

Робота редактора вимагає глибокого розуміння змісту та задуму твору. Окрім сюжету фахівець повинен оцінити характер персонажів, логіку їхніх дій, послідовність та перебіг історії, а також проаналізувати актуальність твору у порівнянні з сучасними працями інших авторів та рівень зацікавленості читачів подібними текстами. Важливо передбачити, яким чином аудиторія сприйматиме події, що відбуваються у творі, та які емоції вони викликатимуть [34, с. 188].

Основною метою художнього тексту є вплив на читача за допомогою використання художніх засобів та образності. Найважливішим завданням виступає формування відповідних поглядів та моральних цінностей. Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що підхід до редагування таких текстів має бути обережним і вдумливим. Зміст і форма повинні залишатися гармонійними, а авторський стиль — зберігатися.

Усі редакторські правки повинні бути обґрунтованими, переконливими та узгодженими з автором оригіналу.

Не менш важливим під час редагування художньої літератури є збереження індивідуального стилю письменника. Редактор здійснює комплексний аналіз авторського тексту, опрацьовує структуру, стилістику, синтаксис, досліджує та оцінює художні засоби виразності твору, а також перевіряє дотримання етичних та естетичних норм редагування тощо.

Під час опрацювання тексту редактором виконується аналіз технічних та змістових аспектів майбутнього видання. Він аналізує рукопис, виправляє помилки, готує матеріал до друку. Цей процес поділяють на кілька етапів: підготовчий, редакційний, виробничий і маркетинговий [27, с. 31].

На першому етапі відбувається ознайомлення з матеріалами, запропонованими автором, приймання рукопису, попереднє редагування з подальшим оформленням відповідних документів. Після чого розпочинається безпосередня робота з текстом, яка часто поєднується з його підготовкою до верстки.

У навчальному посібнику С. Гузенко «Теорія і практика редагування» представлено логічну послідовність проходження тексту в редакції:

- Первинне сприйняття тексту;
- Літературознавчий аналіз;
- Редакційна правка;
- Технічне редагування;
- Коректура [14, с. 58].

Спочатку редактор читає текст, звертає увагу на загальну структуру та стиль. Далі — вносить зміни, які покращують логіку, мову, ритм. На етапі верстки текст оформлюється відповідно до обраного макету. Потім редактор перевіряє внесені правки, а коректор вичитує матеріал. Після зчитування друкується паперовий варіант верстки й створюється фінальний макет.

Після редагування розпочинається виробничий етап. Видавництво обирає друкарню, узгоджує договірні умови, передає оригінал-макет та супровідні документи. У процесі друку перевіряються пробні аркуші, сигнальні примірники, колір та якість оформлення.

Завершальним етапом є маркетинг. Він охоплює просування рекламних матеріалів, промоцію, розповсюдження книги. Видавництво презентує узгоджене на всіх попередніх етапах видання, розпочинає рекламну кампанію, забезпечує доступність видання для читачів. Поширення видання здійснюється двома основними каналами: традиційним та комп'ютерним [23, с. 20].

Традиційними способами розповсюдження є книжкові магазини, книжкові ярмарки, фестивалі, бібліотеки, кіоски тощо. Цей канал дистрибуції використовується здавна та досі не втрачає своєї актуальності.

Більш сучасним способом є комп'ютерний. Видавництва реалізують продукцію через мережу Інтернет різноманітними методами. До таких методів відносяться: продаж через власний інтернет-магазин, вебсторінки видавництв-партнерів, соціальні мережі та таргетовану рекламу.

Сучасні видавництва найчастіше використовують комбіновану стратегію, поєднуючи обидва канали дистрибуції для максимально успішного охоплення читацької аудиторії. Важко визначити який зі способів переважає на даний момент. З одного боку, цифрові канали пропонують більший асортимент продукції, полегшують пошук та придбання, тоді як традиційні забезпечують довіру споживачів, через те, що покупці мають можливість фізичного огляду товару. Останнє також створює унікальний досвід покупки і відповідні враження.

Успіх видання залежить від злагодженості роботи на кожному етапі редакційно-видавничого процесу, а також від розуміння потреб цільової аудиторії та аналізу тенденцій на видавничому ринку.

1.3 Аналіз ринку художньої літератури

Протягом останнього десятиріччя видавнича галузь зазнала значних змін, пов'язаних з розвитком цифрових технологій, появою нових форматів видань та зміною читацьких звичок, що вплинуло на підходи до підготовки книжкової продукції.

Статистичні дані свідчать про зростання загальних обсягів книжкового ринку. Традиційно найбільшими залишаються США, Китай, Німеччина, Японія та Велика Британія. Це значною мірою пояснюється економічним потенціалом цих країн та рівнем освіченості населення [7, с. 1; 4-5; 12].

Жанрова структура ринку демонструє домінування масової літератури, зокрема любовних романів, фентезі та детективів. Взагалі, художня література стабільно є найпродаванішою серед друкованих видань. У 2024 рік її частка зросла ще на 2%. Любовні романи як жанр завдяки BookTok продемонстрував значне зростання, особливо серед молоді віком 14-35 років [40].

В Україні за роки повномасштабного вторгнення росії в Україну активізуються процеси культурної локалізації: зростає інтерес до національної історії та культури. Ця тенденція проявляється у зростанні попиту на українську класику та твори сучасних українських авторів. Попри це не спадає попит і на зарубіжні тексти та бестселери.

За даними всеукраїнського соціологічного дослідження рівня читання дітей та дорослих у 2024 році, що було проведено Українським інститутом книги, 40% респондентів відповіли, що читають українську класику, 34% — зарубіжну класику. Також 34% читають сучасних українських авторів та 32% — сучасних іноземних авторів [2, с. 22].

Проте найпопулярнішими книгами в Україні у 2024 році стали чотири зарубіжні романи та український трилер: «Покинь, якщо кохаєш» Коллін Гувер, «Панк 57» Пенелопи Дуглас, «Я бачу, вас цікавить п'ятьма» Ілларіона Павлюка, «Залишся, якщо кохаєш» Коллін Гувер, «Сім чоловіків Евелін Г'юго» Тейлор Дженкінс Рід [32].

Увага до цих книжок виникла здебільшого через активне поширення контенту про них у соціальній мережі TikTok, зокрема в сегменті BookTok. Блогери та читачі масово рекомендували художню літературу, переважно названі твори, чим створили ажіотажний попит.

Тож, аналізуючи світовий ринок художньої літератури, варто звернути увагу на значні зміни у рекламних стратегіях, розвиток і впровадження цифрових технологій та як це повпливало на економіку видавничого ринку.

Маркетинг на ринку художньої літератури змінився суттєво. Традиційні інструменти доповнилися цифровими форматами просування: таргетованою рекламою, електронними розсилками, контент-маркетингом у соціальних мережах, співпрацею з інфлюенсерами.

Такі підходи застосовує і одне з найбільших українських видавництв – «Клуб Сімейного Дозвілля». Вони використовують власний веб-сайт як основний канал продажів. Для утримання клієнтів розробили систему з накопичувальними бонусами та знижками для постійних клієнтів. Email-листи «КСД» містять персоналізовані пропозиції, що визначаються попередніми запитамі споживача на їхньому сайті. Також видавництво активно веде сторінки у Facebook, Instagram, TikTok. Усе це дозволяє підтримувати постійний контакт з аудиторією та стимулювати до повторної покупки [35, с. 217].

Особливістю сучасного книжкового маркетингу стала його інтегрованість у ширший культурний контекст: книги просуваються через екранізації, серіали, настільні ігри, мерч тощо. Формуються спільноти довкола популярних літературних феноменів, які об'єднують книжкову, кінематографічну, ігрову та інші індустрії. Яскравим прикладом такого явища є франшиза «Відьмак».

Прибутки видавництв, як і раніше, зазвичай забезпечуються незначною кількістю бестселерів, що компенсують деякі збиткові видання. Через цю особливість видавці частіше орієнтуються на перевірені формати та відомих авторів. Це, щоправда, незначною мірою обмежує різноманіття ринку. Водночас розвиток інформаційних технологій сприяє впровадженню нових економічних моделей: краудфандингу для фінансування книжкових проєктів та монетизації контенту через платформи для авторів («Patreon», «Buy Me a Coffee»).

Варто відзначити, що український книжковий ринок у 2024 році сильно постраждав внаслідок російських обстрілів. 23 травня було завдано ракетного

удару по друкарні «Фактор-Друк», 20 березня через обстріл згоріла друкарня «Гуров і К» та була знищена типографія «Аврора».

Ці атаки завдали прямих збитків галузі і спричинили порушення логістики та затримку випуску запланованих видань. Це призвело до підвищення собівартості продукції. Директорка видавництва Yakaboo Publishing К. Ісаєнко зазначає: «Головні труднощі на сьогодні пов'язані з ціною та термінами виконання друку. Після знищення росією великого харківського підприємства «Фактор-Друк» ціни на друк зросли, а видавництва конкурують за замовлення у друкарень». Водночас війна стимулювала зростання попиту на українську літературу, особливо на твори патріотичного спрямування [10].

Зростаючий інтерес українських читачів до такої літератури яскраво демонструє успіх роману Анастасії Левкової «За Перекопом є земля». У книжці розповідається про історію дорослішання дівчинки з Кримського півострова і як на нього вплинули політичні події. За 2024 рік видавництво «Лабораторія» продало близько сорока двох тисяч примірників твору [8, с. 25; 19].

Водночас, з'являється більше творів, що мають на меті допомогти читачам осмислити власний досвід, подолати психологічні травми та знайти емоційну підтримку. Зростання популярності подібної літератури відображає запит суспільства на психологічну безпеку.

Особливої актуальності останнім часом також набуває політика у сфері захисту авторських прав та інтелектуальної власності. Інформаційні технології спрощують несанкціоноване копіювання та поширення контенту. Цифрові трансформації ставлять під сумнів традиційні підходи до захисту авторських прав. Виникають нові правові питання, пов'язані з використанням творів для навчання штучного інтелекту, автоматичною генерацією текстів, продовженням створення творів на основі інших (фанфіків) у фанфікшн-спільнотах.

Для посилення правового захисту авторських прав і (або) суміжних прав в Україні у 2022 році було прийнято Закон №5643, який вніс зміни до інших нормативно-правових актів, зокрема збільшив покарання за таке порушення. У 2024 році Україна долучилася до групи країн, які використовують платформу

WIPO ALERT для боротьби з веб-сайтами, що порушують права інтелектуальної власності [18, с. 92-93].

Технологічні інновації продовжують впливати на сучасний видавничий ринок. Штучний інтелект вже почали використовувати для створення художніх текстів, хоча якість таких творів поступається текстам, написаним людьми, та відгук від читачів на подібні роботи є неоднозначним. Проте алгоритми машинного навчання активно застосовуються у процесах, пов'язаних із виробництвом: аналіз ринкових трендів, прогнозування успішності книжкових проєктів, таргетування реклами, підбір рекомендацій для читачів. Розвиваються технології розширеної реальності, які дозволяють створювати «ефект присутності», доповнений візуальними та аудіо елементами. Експериментують з інтерактивними форматами літератури, що дозволяють читачеві впливати на розвиток сюжету, взаємодіяти з персонажами.

Попри швидке зростання цифрових технологій та форматів, паперові книги залишаються пріоритетними на сучасному українському ринку. За даними Українського інституту книги електронні книги майже не купували у 2024 році, проте, як вже зазначалося вище, важливо враховувати, що в Україні значна частина читачів звертається до піратських ресурсів для отримання таких видань, хоча це й заборонено законом України «Про авторське право і суміжні права» [26].

Ринок художньої літератури перебуває в процесі динамічної трансформації під впливом технологічних, економічних, соціокультурних чинників. Незважаючи на це, основні функції художньої літератури залишаються незмінними: пізнавальна, виховна, розважальна, естетична.

Висновки до розділу 1

Робота з художнім текстом потребує особливої уваги від редактора. Головним залишається виявлення та виправлення помилок, але з'являється також необхідність вберегти унікальність твору, його атмосферу та ідею автора.

Такий спеціаліст виступає посередником між автором та читачем: він сприяє покращенню тексту, не порушуючи його внутрішньої структури та головного

здуму. Це вимагає розуміння специфіки жанру, лексичних та стилістичних прийомів, образності та психології читача. Професійне редагування також спирається на знання видавничих стандартів та принципів класифікації літературних творів.

Окреме значення у сучасному літературному процесі мають зміни на ринку художньої літератури. Технічний прогрес, цифровізація, зміна читацьких потреб та збільшення ролі маркетингу змінюють підхід до підготовки видань. Потреба в людському «живому» редагуванні залишається незмінною у створенні якісного видавничого продукту.

РОЗДІЛ 2

РОБОТА РЕДАКТОРА НАД ПЕРЕВИДАННЯМ ТВОРУ КЛАСИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

2.1 Перевидання: визначення, класифікація, нормативно-правові аспекти

Поняття перевидання охоплює широкий спектр видавничих практик, пов'язаних із повторним виданням раніше опублікованих творів. Перевидання може бути вмотивоване різними причинами: від попиту на окремий популярний твір до необхідності виправити помилки, що були допущені у попередніх виданнях.

Протягом років незалежності України було здійснено вагомі напрацювання у сфері вивчення типології видань. Серед дослідників, які зробили суттєвий внесок у цю галузь, слід виокремити Н. Зелінську, З. Партика, М. Тимошика, С. Водолазку та інших.

Функціонує ряд стандартів (ДСТУ, ГСТУ, СОУ), що встановлюють норми для підготовки і друкарського втілення видань різних видів, зокрема перевидань.

Перевидання за визначенням ДСТУ 3017:2015 «Видання. Основні види. Терміни та визначення понять» — це «повторне видання зі змінами чи без них, яке вже було випущено цим видавцем» [1].

Поняття перевидання слід розмежовувати з виданням додаткового накладу, коли видавець просто додруковує певну кількість примірників без змін у змісті та оформленні в межах одного й того ж року випуску [3, с. 24].

За українськими стандартами до перевидань за характером внесених змін відносять стереотипне видання, доповнене, перероблене та виправлене [33, с. 78].

Стереотипним виданням називають те перевидання, в якому не було внесено жодних змін у текст чи художнє оформлення. Такі видання друкуються зі стереотипів, тобто з тих самих матеріалів, що й попереднє. Стереотип вживається у значенні друкарської форми. Стереотипні видання здебільшого

використовуються для швидкого задоволення попиту на популярну літературу, коли зміст не потребує оновлення.

Доповнене видання – це перевидання з доданим матеріалом, який не змінює основний зміст, але розширює його. Додатковий матеріал може включати нові розділи, ілюстрації, примітки, коментарі, покажчики тощо [9, с. 146].

Виправлене видання – це перевидання з виправленням помилок, опечаток, неточностей, виявлених у попередньому виданні, але без кардинальних змін тексту.

Переробленим називають нове видання, текст якого значно змінено порівняно з попереднім. Такі зміни можуть бути спричинені необхідністю оновлення фактичного матеріалу, виправлення технічних помилок та неточностей, адаптації до сучасності тощо.

За соціально-функціональним призначенням перевидання, як і інші видання, можуть бути науковими, науково-популярними, навчальними (підручники, посібники), довідковими (словники, довідники, енциклопедії), літературно-художніми тощо [30].

Кожен із цих типів має свої особливості щодо підготовки, оформлення та цільової аудиторії.

Нормативно-правові аспекти перевидань регулюються як міжнародними, так і національними законодавчими актами. Ключовим міжнародним документом є Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів, яка встановлює базові принципи авторського права, що стосуються й перевидань. На національному рівні в Україні основними нормативними актами є Закон України «Про авторське право і суміжні права», Закон України «Про видавничу справу», а також державні стандарти.

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», авторське право на твір набуває чинності з моменту його створення. Для перевидання необхідно отримати дозвіл власника авторських прав, якщо термін дії цих прав не закінчився. Строк дії авторського права в Україні спливає через 70 років після смерті автора. Він обчислюється з 1 січня наступного року після смерті. Після завершення цього терміну твір переходить у суспільне надбання і може бути

перевиданий без спеціального дозволу. Однак навіть у цьому випадку видавець зобов'язаний зазначати ім'я автора та зберігати цілісність твору [26].

Перевидання творів, що перебувають під охороною авторського права, здійснюється через укладання видавничого договору з власником прав. У договорі визначаються умови перевидання: обсяг тиражу, територія розповсюдження, термін дії договору, розмір авторської винагороди, відповідальність за невиконання договору тощо. Зразок видавничого авторського договору про перевидання твору наведено у додатку А.

Перевидання може здійснюватися на основі виключного або невиключного права. Право на виключне використання дає повний контроль над твором та забороняє його використання іншими особами без дозволу власника права. З невиключним правом автор може продовжувати використовувати твір, а також надавати ліцензії іншим особам.

Особливої уваги потребують перевидання творів, створених у співавторстві. Для такого перевидання видавництву необхідно отримати дозвіл від усіх співавторів або їхніх спадкоємців; усіх, кому належать майнові права. Якщо твір подільний, тобто складається з частин, створених різними авторами, то для перевидання окремої частини достатньо отримати дозвіл тільки від її автора.

Перевидання творів іноземних авторів в Україні регулюється міжнародними договорами, учасницею яких є Україна, зокрема Бернською конвенцією. Україна приєдналася до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів у травні 1995 року [5, с. 41].

Якщо видавництво збирається перевидавати твір автора, строк дії авторського права якого ще не вичерпався, фахівці повинні отримати дозвіл від іноземного власника авторських прав або його представника. У деяких випадках може застосовуватися система примусового ліцензування, передбачена міжнародними договорами, коли видання здійснюється без дозволу власника прав, але з виплатою йому справедливої винагороди.

Перевидання офіційних документів та перекладів таких документів дозволяється без отримання дозволу, оскільки такі матеріали не є об'єктами

авторського права. Однак слід зазначати джерело інформації та дотримуватися точності відтворення.

Щодо бібліографічного опису перевидань, він має відповідати ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 та ДСТУ 3582—2013. У бібліографічному описі перевидання обов'язково зазначається порядковий номер видання та характер змін, наприклад: «2-ге вид., переробл. і допов.» або «3-тє вид., виправл» [1; 29, с. 12].

У перевиданні стереотипного характеру зазначається той же копірайт, який стояв у першому виданні. У випадках, коли перевидання здійснювалося з доповненнями і виправленнями, зазначають два копірайти: першого і повторного видання, причому біля останнього вказують характер змін:

© *Видавництво «Крапка», 1999*

© *Максимець А., переробка і доповнення, 2022*

Процес підготовки перевидання має свої особливості порівняно з першовиданням. Перед початком роботи над твором видавець має проаналізувати попит на попереднє видання, оцінити його актуальність та необхідність змін.

М. Тимошик у своїй праці «Книга для автора, редактора, видавця» визначає такі найголовніші критерії відбору творів для перевидання:

- читацький попит на книжковому ринку;
- державотворчий аспект видань з програм держзамовлення;
- рівень професійного виконання твору з точки зору змісту й оформлення;
- заявки мережі публічних бібліотек;
- заявки бібліотек навчальних закладів;
- заявки замовників, які зацікавлені у фінансуванні окремих проектів перевидань;
- зміни в навчальних програмах;
- зміни в нормативно-правовій базі;
- здатність поліграфічного підприємства відтворити видання за заданими видавництвом параметрами.

Далі відбувається підготовка тексту та редагування. Після редагування здійснюється верстка, яка може повторювати оформлення попереднього видання або бути цілком новою. Завершальними етапами є коректура, затвердження до друку та власне друк тиражу.

Художня література перевидається з різних причин: високий попит, ювілейні дати, включення до шкільної програми, нові інтерпретації та дослідження творчості автора та ін. Видавництва охоче звертаються до перевидання класичних творів через відсутність необхідності врегулювання питань авторського права. Класика найчастіше супроводжується додаванням передмови, коментарів, ілюстрацій тощо [31, с. 355].

Маркетинг перевидань має свої особливості. Видавцю треба визначити на чому акцентувати увагу при просуванні. Зазвичай це творча спадщина автора, унікальне оформлення, додаткові матеріали тощо. Щоб привернути увагу потенційних читачів видавництва можуть влаштовувати інтерв'ю з авторами або упорядниками, презентації, відкриті або закриті читання.

Перевидання класичних творів зберігають культурну спадщину, забезпечують доступ до знань та розвивають читацьку культуру. Створення оновленого видання дозволяє повернути до уваги читача твір, що втратив популярність, зберегти та поширити праці, що мають історичну, наукову, художню цінності, додати актуальну інформацію.

Правильно організований процес перевидання є запорукою успішності видавничої діяльності.

2.2 Особливості редакторської роботи з текстами класичної літератури

Редагування творів класичної літератури потребує особливої уваги та професійності від редактора, оскільки під час роботи над такими виданнями головними завданнями є збереження культурної спадщини твору і одночасне забезпечення його доступності для сучасного читача.

Так принциповими є кілька позицій, зокрема з'ясування джерел текстів, текстологічний аналіз, виправлення орфографії та пунктуації відповідно до сучасних норм, підготовка науково-допоміжного апарату видання тощо.

Видавцеві необхідно вкрай відповідально ставитися до підготовки першоджерел класичних творів, ретельно підбирати тексти, що не викликають сумніву чи питань щодо їх автентичності, та уникати джерел зі слідами механічних скорочень або спотворених під впливом ідеологічних чинників [31, с. 316].

Рукописи автора завжди залишатимуться найнадійнішим першоджерелом: вони включають в себе первинні оригінали та виправлені безпосередньо письменником верстки. В таких творах зазвичай найточніше відображається задум автора та його унікальний стиль.

Трохи менш достовірними, але, втім, все ще важливими, лишаються авторизовані примірники, де текст містить правки автора, хоча і виконаний іншою особою.

Також надійними джерелами можуть вважаються публікації, випущені за життя автора. Видавцеві необхідно вміти фільтрувати тексти та з недовірою ставитись до всіх видань, які були виконані в періоди суворої цензури або опубліковані після смерті письменника.

Грунтовне вивчення тексту з текстологічної точки зору дозволяє визначити найточнішу редакцію літературного твору. Особливо актуальним це є у тих випадках, коли авторського рукопису немає, а публікації, видані за життя письменника, відрізняються одна від одної.

Важливими виступають знання редактора історичних аспектів та обставин створення творів, вміння порівняти різноманітні джерела і надати відповідні аргументи свого вибору в сторону одного чи іншого першоджерела.

Щодо орфографії та пунктуації, доречно узгодити тексти з чинним правописом. Водночас редактору необхідно зберегти індивідуальний стиль письменника. Окремо варто звернути увагу на лексичні та морфологічні особливості мови автора. Коли трапляються суперечливі варіанти написання, непослідовність або надмірне розмаїття словесних форм, слід віддавати перевагу

загальноприйнятій літературній нормі. Безумовному виправленню підлягають явні технічні помилки та одруки у виданнях.

Часто осучаснююватися мають застарілі форми на зразок «відрікати», «засуд», «цім», «вільгота». Краще буде використати відповідники «відповідати», «винок», «цим», «відстрочення». Однак, узгоджуючи пунктуацію з сучасними правописними нормами, редактор повинен дбати про збереження індивідуального характеру авторського синтаксису [31, с. 317].

Редакторська робота з класичними текстами проходить кілька послідовних стадій: дослідницько-текстологічний аналіз, вироблення концепції редагування, безпосереднє редагування та підготовка допоміжного апарату видання.

На етапі текстологічного аналізу відбувається вивчення історії тексту, порівняння різних варіантів, визначення основного джерела. Важливо враховувати, що текст може існувати в кількох авторських редакціях, кожна з яких має свою цінність. На основі аналізу формується редакторська концепція з урахуванням типу видання та його цільової аудиторії. Для наукових видань пріоритетом є максимальна текстологічна точність і мінімальне втручання в авторський текст. Такі видання містять детальний текстологічний коментар, варіанти і редакції тексту, відомості про джерела та вичерпний науковий апарат. Для масових видань можливе більш активне редакторське втручання з метою адаптації тексту для сучасного читача. Навчальні видання, крім текстологічної надійності, повинні містити необхідний методичний апарат та пояснення складних місць.

Типові редакторські втручання в класичні тексти включають виправлення очевидних помилок, уніфікацію написання, осучаснення орфографії та корекцію пунктуації. Виправлення помилок стосується одруків, пропусків слів, друкарських помилок. Уніфікація застосовується, коли в тексті зустрічаються різні варіанти написання того самого слова. У такому випадку обирається один варіант, який відповідає або сучасним нормам, або найчастіше вживаному автором варіанту. Осучаснення орфографії передбачає заміну застарілих форм написання, приведення тексту у відповідність до чинного правопису. Пунктуація також виправляється з урахуванням сучасних норм.

Редактор під час роботи над текстом має поважати авторський оригінал та думку, що намагався донести письменник, обґрунтовувати усі виправлення і втручання у текст та нести відповідальність за збереження цілісності твору, його смислової та стилістичної єдності. Кожна правка має бути виправданою. Принципи, за якими редактор виконував свою роботу, мають бути донесені до читача у допоміжних матеріалах, наприклад, передмові, післямові або примітках. Значні редакторські виправлення мають спиратися на перевірений матеріал [14, с. 47].

У роботі над творами класичної літератури найважливішим є знаходження балансу між автентичністю тексту та забезпеченням його доступності для сучасного читача. У виданнях, що призначені для широкої аудиторії, доцільно зберігати стилістичні та лексичні особливості тексту. Це робиться для збереження духу епохи, в яку написано твір, та індивідуального стилю письменника.

Одним з найважливіших аспектів підготовки перевидання або видання класичної літератури є створення науково-допоміжного апарату. Це можуть бути коментарі, примітки, пояснення історичних подій. Апарат допомагає читачеві краще зрозуміти текст. Залежно від типу видання апарат може бути більш чи менш розгорнутим. Для масових видань доцільно обмежитися найнеобхіднішими поясненнями, для наукових — забезпечити вичерпний коментар.

У процесі редагування класичних текстів варто зважати на особливості авторського стилю та індивідуальної манери письма. Те, що може видаватися помилкою з погляду сучасних норм, іноді є свідомим авторським прийомом або відображенням мовної практики певної епохи. Редактор має розрізняти помилки та стилістичні особливості, відмінності літературної норми різних періодів та індивідуальні риси авторського письма. Особливо уважно слід ставитися до діалектизмів, архаїзмів, неологізмів та інших лексичних особливостей, які відображають не так помилки, як особливості мовного світогляду автора.

Сучасний підхід до редагування класичних текстів характеризується збалансованістю, увагою до текстологічної достовірності та повагою до літературної спадщини автора. Редактор виступає посередником між автором і

читачем, забезпечуючи максимально точне й автентичне відтворення авторського задуму в формі, доступній сучасному читачеві.

2.3 Редагування перекладів у процесі перевидання

У наш час майже всі видавництва мають в своєму асортименті перекладні книги. Такі видання завжди були та залишаються прибутковими. Зараз, завдяки полегшенню доступу до різноманітного контенту з інших країн та збільшенню обсягу інформації про іноземні бестселери, попит на якісні переклади лише зростає.

Суть перекладацької діяльності полягає в переосмисленні змісту оригінального твору й адаптації його до мовного та культурного середовища країни, де буде видано переклад. Якісним перекладом художнього твору вважається той, що передає ідейний зміст і художні образи першоджерела. Він можливий завдяки аналізу й розумінню семантики тексту, стилістики, підтексту, авторського стилю. Перекладач не мусить передати буквальне значення слів, скоріше атмосферу, ритм, настрій твору [27, с. 91].

Вибір мовної одиниці перекладачем зумовлюється об'єктивними або суб'єктивними факторами: типом тексту, жанром, цільовою аудиторією, мовними нормами обох мов, культурним кодом тощо. Перекладач спочатку сприймає текст, намагається зрозуміти основну думку та виділяє особливості авторського стилю, потім — намагається адаптувати цей текст до реалій іншої культури, тобто культури мови-перекладу, дібрати найкращі відповідники, що сповна розкриють твір для країни-реципієнту.

Увесь процес перекладу передбачає аналіз, синтез та концептуальне узагальнення першотвору для того, щоб відтворити зміст тексту, емоції та досвід автора.

Реалії — слова, що відображають особливості іншої культури, нехарактерної для читача мови сприймача. До прикладу, такими словами в українській мові є «кобзар», «майдан», «коломийка», «ненька» (до країни) тощо. Одні й ті самі слова-реалії можуть бути перекладені кількома різними способами, і кожен з них

вважатиметься доречним, якщо вдасться зберегти семантичне наповнення мовної одиниці й її місце у тексті. Саме тому вибір конкретного способу перекладу — індивідуальний і залежить від низки факторів: особистої стилістики перекладача, рівня мовної майстерності, а також культурних та соціальних норм, цінностей та правил, що існують в країні, до якої належить мова оригіналу твору. Задля забезпечення адекватності перекладу мають використовуватися адаптивні стратегії, що дозволять правильно передати сенс оригіналу.

Дослівне перенесення тексту, хоч і забезпечує формальну точність, часто не передає глибини емоційного змісту. Тож перекладачеві необхідно знайти компроміс між смисловою точністю та художньою образністю. Особливе значення мають також мовні норми обох мовних систем — їхнє дотримання є обов'язковим, однак художній переклад виходить за межі добору звичайного мовного відповідника і потребує вивчення національно-культурної спадщини країни мови-оригіналу [12, с. 35-36].

Значення має також і жанрова специфіка перекладу. Наприклад, редагування поетичного тексту передбачає роботу не лише з семантикою, а й з ритмікою, римою, інтонацією тощо. У перекладі дитячої літератури необхідно враховувати вікові особливості сприйняття, в науково-фантастичних творах — специфічну термінологію, неологізми, технічні або футуристичні реалії. У кожному випадку редактор має володіти компетентністю у відповідній тематиці.

Під час когнітивного (або концептуального) перекладу увага приділяється передачі лінгвістичних особливостей і збереженню культурних кодів першотвору. Перекладач у такій роботі залучає особистий життєвий досвід та знання, щоб інтерпретувати твір на власну думку. Відтак, сприйняття оригіналу є суб'єктивним, тож текст в уяві перекладача може заповнюватися власними змістами, що відрізнятимуться від авторського бачення.

Зважаючи на це, перекладач намагається знайти такі відповідники, що будуть близькими не тільки за змістом, але й врахують культурний контекст читача. Завдання перекладача — мінімізувати втрати під час перекладу, використавши інші художні засоби, щоб зберегти цілісність твору. Для цього від фахівця вимагається

висока професійна підготовка, знання мови оригіналу, а також культурних, історичних та соціальних особливостей епохи, в яку він створений. Зазвичай когнітивний переклад застосовується до поетичних творів [23].

Редагування перекладного тексту — це окремий етап, спрямований на узгодження стилістики, термінології, ритму, риторики та загального мовного оформлення тексту зі стандартами мови перекладу. Воно буває двох видів: саморедагування та редагування перекладу. У першому випадку редактором є перекладач, у другому — фахівець, що працює з текстом, перекладеним іншою особою. Під час роботи над готовим перекладом редактор може свідомо або несвідомо додавати до тексту власні інтерпретації [22].

Підготовка перекладних книг вважається однією з найскладніших редакторських завдань. Для якісної роботи, крім звичайних професійних навичок, редактор повинен володіти спеціальними знаннями у сфері перекладу [31, с. 335].

Принципи редагування перекладених текстів базуються на загальних засадах редакторської роботи, проте мають свої унікальні особливості. Зокрема, переклад поєднує дві мови та дві культури, містить як голос оригінального автора, так і голос перекладача, а також має специфічні мовні та культурні бар'єри, які можуть ускладнити сприйняття тексту [4, с. 41].

З огляду на ці особливості, редактор перекладних видань має більше відповідальності порівняно зі звичайним редактором. Такий фахівець повинен розуміти культурні контексти обох мов, бути чутливим до міжкультурних відмінностей та вміти оцінювати якість передачі авторського стилю.

Однією з головних особливостей редагування перекладів є робота з елементами, що мають національну або культурну специфіку. Йдеться про фразеологізми, стилістичні прийоми, алюзії, гру слів. Такі елементи нерідко втрачаються при буквальному перекладі, тому редактор має оцінити, чи вдалий обраний перекладачем спосіб компенсації цих втрат, і за потреби — запропонувати альтернативні варіанти. Часто доводиться балансувати між точністю формулювання та збереженням логіки тексту.

Особливої уваги потребує передача авторської індивідуальності — мовлення героїв, наративного тону, метафоричної системи, що складають важливу частину художнього стилю. Проте редактор, окрім цього, має підтримувати баланс між збереженням авторського голосу, врахуванням особливостей перекладацької роботи та потребами цільової аудиторії. Це вимагає глибокого розуміння як літературних традицій країни-джерела, так і очікувань читачів країни-реципієнта.

Порівняльний аналіз різних варіантів перекладу одного й того самого фрагмента тексту допомагає показати наскільки точно та вдало було підібрано відповідники перекладачем. Завданням редактора є проаналізувати переклад та впевнитися в його адекватності. Саме така багатоаспектність підходу і становить суть редагування художнього перекладу, бо кожне рішення має значення для точності, зрозумілості та художньої повноцінності твору.

Адекватний переклад — це результат тонкої взаємодії між творчим чуттям перекладача та свідомим добром відповідних мовних ресурсів. Особливо це важливо у випадку передачі індивідуального стилю автора, що відображає належність до певної соціальної або культурної спільноти.

Висновки до розділу 2

Перевидання регулюється чіткими нормативно-правовими актами та стандартами. Згідно з ДСТУ 3017:2015, перевидання визначається як повторне видання зі змінами чи без них, яке вже було випущено цим видавцем. За характером внесених змін виокремлюють стереотипні, доповнені, виправлені та перероблені видання, кожне з яких має свою специфіку підготовки та оформлення.

Нормативно-правове регулювання перевидань базується на міжнародних документах (зокрема, Бернській конвенції) та українських законах. Ключовими аспектами є дотримання авторських прав, правильне оформлення видавничих договорів та відповідність бібліографічного опису встановленим стандартам.

Основними завданнями редактора під час роботи з текстами класичної літератури є збереження культурної спадщини твору та забезпечення його доступності для сучасного читача. Процес включає текстологічний аналіз, вибір

найдостовірніших джерел, осучаснення орфографії та пунктуації відповідно до чинних норм при збереженні індивідуального авторського стилю.

Головними етичними принципами є повага до авторського тексту, прозорість редакторських рішень та відповідальність за збереження смислової й стилістичної цілісності твору. Важливим аспектом є підготовка науково-допоміжного апарату видання, що допомагає читачеві глибше зрозуміти текст та його історичний контекст.

Редагування перекладів у процесі перевидання є найскладнішим видом редакторської діяльності, оскільки поєднує дві мови та культури. Редактор перекладного видання має володіти спеціальними знаннями у сфері перекладу, розуміти культурні контексти обох мов та вміти оцінювати якість передачі авторського стилю. Особливої уваги потребують елементи з національною або культурною специфікою, які часто втрачаються при буквальному перекладі.

Редактор виступає посередником між автором і читачем, забезпечуючи максимально точне відтворення авторського задуму в формі, зрозумілій аудиторії країни-перекладу.

РОЗДІЛ 3

ВІЗУАЛЬНА СКЛАДОВА КЛАСИЧНИХ ТВОРІВ

3.1 Функції ілюстрацій у виданнях художньої літератури

Ілюстрації у художній літературі допомагають реципієнту краще зрозуміти написане, правильно його інтерпретувати, розібратися в емоційній складовій твору, уявити героїв та місця подій. Вони можуть підсилювати атмосферу та акцентувати увагу на ключових деталях.

Ілюстрація є найефективнішим засобом для сприйняття візуальної інформації, оскільки швидко передає велику кількість знань. Людина засвоює приблизно 80% нової інформації саме через зоровий канал сприйняття. Візуальні об'єкти ілюстрації сприяють формуванню образу окремого об'єкта, предмета, явища чи персонажа, створенню асоціативних зв'язків [17, с. 258].

Кожне друковане видання формується з текстового та візуального компонентів, тож вони мають гармонійно поєднуватися: від цього залежить композиційна єдність цього видання. На неї значною мірою впливають розташування ілюстрацій, їх кількість, розмір, якість та уніфікованість.

Зображення класифікують за технікою виконання та способами інтеграції з текстом. Їх можна розділити на пізнавальні, художньо-образні, документальні та декоративні типи. Відома науковиця у сфері видавничої справи Т. Крайнікова подає таку класифікацію ілюстрацій за способом їх відтворення:

- штрихові – зображення, що формуються з точок, ліній, штрихів або суцільних елементів однорідної інтенсивності, що відрізняються лише розміром;
- фотографічні, або півтонові, зображення яких складається з фрагментів різної інтенсивності забарвлення, створюючи плавні переходи від найсвітліших до найтемніших відтінків;
- інфографіку – схематичні зображення у вигляді діаграм, картографічних матеріалів, креслень, планів, схем і таблиць, призначені для візуального

представлення та аналізу даних з метою підвищення наочності подачі інформації [28, с. 109].

Ілюстрації у виданнях виконують три основних функції:

- інформаційну;
- емоційно-психологічну;
- естетичну.

Текст та ілюстрації є взаємодоповнюючими формами передачі інформації. Зображення, що реалізують інформаційну функцію, мають на меті передати реципієнту певну інформацію. До них відносять графіки, діаграми, схеми, тощо. Для покращення сприймання такої інформації та полегшення пошуку необхідного матеріалу у них використовуються кольорові акценти. Ілюстрації, що виконують інформаційну функцію, здатні замінити об'ємні текстові матеріали та зробити інформацію більш доступною та зрозумілою [26].

Під час вибору видання читач першочергово звертає увагу на його оформлення. Надмірна строгість в оформленні або повна відсутність ілюстративного матеріалу можуть ускладнити процес сприйняття навіть якісного за змістом видання, що негативно позначиться на читацькому досвіді споживача, а тому й повпливати на популярність твору. Ілюстрації створюють психологічний комфорт для читача, знижують втому від сприйняття великих обсягів тексту та підтримують увагу протягом читання.

Ілюстрація у виданні має подвійну художню роль. Вона є самостійним художнім твором з власними мистецькими якостями і водночас — частиною цілісного дизайну книги, тож формує загальне враження від видання.

Естетичний вплив ілюстрації залежить від того, наскільки гармонійно вона поєднується з іншими елементами оформлення — шрифтом, композицією сторінки, загальним стилем видання. Якісна ілюстрація створює цілісний художній образ книги та підвищує її мистецьку цінність та привабливість в очах читача [6, с. 8].

Для створення якісної ілюстрації важливо, щоб фахівець розумів специфіку твору. Дитяча книжка потребує яскравих, але зрозумілих малюнків, щоб вони

захопити уяву юного читача. У дитячій літературі ілюстрація часто стає головним носієм змісту — діти спочатку роздивляються картинки, а вже потім звертається до тексту.

В підручники зазвичай поміщаються графіки, схеми, таблиці та діаграми, що доповнюють навчальний матеріал. Графіки допомагають побачити тенденції, діаграми показують взаємозв'язки між елементами. Важливо, щоб такі зображення були високої роздільної здатності та естетично привабливими — так школярам буде приємніше навчатися, що покращить засвоєння інформації.

Ілюстрації в художній літературі найчастіше відтворюють описані в тексті сцени, але також пропонують власну візуальну інтерпретацію літературного твору. Через те, що кожен ілюстратор бачить героїв і події по-своєму, одна і та сама книга буде мати кардинально різні варіанти оформлення в залежності від художника.

Стилістика ілюстрацій має гармоніювати з жанром і тональністю твору. Так готичний роман потребує загадкових, напів темних зображень з містичною атмосферою. Романтична проза — найчастіше реалістичних зображень персонажів з підходящою кольоровою гамою. Пригодницька література — динамічних сцен, що передають рух і напругу подій.

Найуспішнішими та найякіснішими стають видання, де ілюстрація та текст створювалися в тісній співпраці між автором та художником. Коли художник глибоко розуміє авторський задум, а письменник враховує можливості візуального доповнення своєї роботи, виникає гармонійний синтез слова і зображення.

3.2 Цифрові технології в оформленні творів

У сучасному редакційно-видавничому процесі оформлення творів художньої літератури створюються за допомогою широкого спектра цифрових інструментів — від графічних планшетів і програм для цифрового малювання до складних програмних забезпечень для верстки та макетування.

Цифрове мистецтво почало активно розвиватися наприкінці минулого століття та за цей час стало повноцінною формою творчості, зокрема в оформленні

книг. Поява спеціалізованих програм для роботи з графікою, таких як Adobe Photoshop, значно розширила можливості художників [25, с. 33].

Комп'ютерна графіка дала можливість створювати високодеталізовані та реалістичні зображення, експериментувати з кольорами, текстурами та ефектами, які важко або неможливо досягти традиційними засобами, проте і дозволила наслідувати класичні техніки малювання та графічного мистецтва — акварель, гуаш, гравюру тощо. Крім того, цифрові інструменти значно прискорюють процес створення макетів, дають можливість легко вносити правки та створювати різні варіації дизайну [20, с. 5].

У видавничій діяльності все частіше використовують цифрові технології для створення обкладинок, ілюстрацій та візуального оформлення видань. Повільно, але все ж розвивається інтерактивна та мультимедійна форма подання художніх творів. З'являються анімовані ілюстрації у електронних виданнях, а також книги з доповненою реальністю, що дають змогу «оживити» малюнки за допомогою додатку на телефоні або сайту [21, с. 12].

З появою більш якісного візуального контенту зросли і вимоги читачів. Використання ілюстративного матеріалу низької роздільної здатності є неприпустимим у сучасних виданнях. Окрім естетичної привабливості зображення мають відповідати змісту твору, доповнювати його, в окремих випадках розкривати прихований сенс. У виданнях, орієнтованих на дитячу та підліткову аудиторію, оформлення має відповідати як тематиці та стилю твору, так і особливостям сприйняття вікової групи.

Ілюстрації, що використовуються під час підготовки видання, найчастіше створюються у таких програмах як Adobe Illustrator, Inkscape, Procreate та бувають трьох основних типів: растрові, векторні та комбіновані. Растрові забезпечують велику кількість кольорів та якість їх відтворення, векторні — чіткість і масштабованість, а комбіновані дозволяють поєднати переваги обох типів у межах одного дизайну. Усі вони є універсальними для друку та онлайн-розповсюдження [21, с. 13].

Розвиток комп'ютерних технологій також суттєво вплинув на процеси верстки та макетування. Зараз для них найчастіше використовується програмне забезпечення Adobe InDesign. Ця програма дозволяє створювати складні макети, працювати з різними форматами, зображеннями, шрифтами, кольорами, форматуванням тексту, експортувати файли у PDF, EPUB, JPEG, PNG та ця система інтегрована з іншими додатками Adobe Systems.

Інтерфейс InDesign складається з:

- вікон документа;
- робочої області;
- головного меню;
- панелі програми;
- панелі керування;
- панелі інструментів;
- рядка стану.

На рядку з вікнами документа відображаються назви відкритих файлів, також є можливість перемикатися між ними. Робоча область дозволяє передивлятися та змінювати сторінки документу. Головне меню містить основні команди, згруповані за категоріями: «File», «Edit», «Layout», «Type», «Object», «Table», «View», «Window», «Help». Кожна з таких вкладок відкриває список команд.

На панелі програми знаходяться інструменти для навігації, керування робочими просторами, а також поле пошуку Adobe Stock. Панель керування змінюється залежно від вибраного інструмента або об'єкта та дозволяє швидко вносити правки. Основні інструменти для створення й редагування елементів знаходяться на панелі інструментів. Рядок стану розміщується внизу вікна та показує масштаб перегляду, номер сторінки, наявність помилок.

Окрім InDesign, широко використовуються програми Figma та Canva для швидкого створення макетів та редагування зображень.

Цифровий підхід у оформленні видань має такі переваги:

- менш часозатратний порівняно з традиційними методами;
- необмежений у роботі зі стилями;

- найчастіше не потребує великих матеріальних витрат;
- дає можливість багаторазового редагування та зберігання без втрати якості;
- відповідає сучасним виробничим потребам;
- може адаптуватися до різних форматів та технічних вимог друку;
- швидко поширюється.

Окрім спеціалізованих програм до цифрових нововведень також належать інструменти з ШІ. Питання їх використання у практичній діяльності схожі на ті, що вже розглядалися у другому розділі, але тепер пов'язані з генеруванням зображень. Наразі митці сперечаються наскільки правомірним є застосування таких програм та сайтів, бо комп'ютери покращують свої картинки на основі робіт справжніх художників, копіюючи та підрігаючи їм. Це, як і з текстом, порушує авторські права художників по всьому світу.

Суспільство також незадоволене тим, що деякі підприємства починають використовувати роботи штучного інтелекту (часто безкоштовного) для просування своїх товарів чи послуг. Це, крім того, що нівелює працю професійних художників, вважається неповагою до аудиторії.

У січні 2025 року «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», що славиться своїми винятково гарними ілюстраціями, презентувало видання «Жінка зі сну. Антологія англійських готичних оповідань», обкладинка якого була частково згенерована ШІ. Дії видавництва розкритикували у соціальних мережах за неякісне художнє оформлення та «легалізацію» використання штучного інтелекту [13].

З розвитком цифрових технологій оформлення видань стає естетично привабливішим, якіснішим та більш функціональним. Проте варто враховувати, що сучасні програми мають виступати як допоміжні інструменти для покращення вже існуючих робіт, а не замінювати професійного художника. Митець додає у свої малюнки власне бачення, стиль та досвід, що і робить їх унікальними та цікавими.

3.3 Сучасні тенденції оформлення видань класичної літератури

Через стрімкий розвиток технологій видавництва постійно експериментують із візуальним оформленням літературних творів та інвестують ресурси у створення книжкових видань з якісним і привабливим дизайном.

Залишається незмінною тенденція до оформлення класичної літератури у стилі мінімалізм. Цей напрям характеризується використанням обмеженої колірної палітри, простих і лаконічних шрифтів та малої кількості декоративних елементів, зазвичай додається один або декілька, наприклад, символ, лінія, фігура. Мінімалізм на обкладинках робить книги однієї серії або видавництва візуально впізнаваними.

Найяскравішими прикладами такого підходу в оформленні книжкових палітурок є роботи тайванського графічного дизайнера Вана Чжи-Хуна (див. рис. 3.1), який став популярним на початку ХХІ ст. саме завдяки своїм роботам над виданнями. Художник зумів навчитися за допомогою простих фігур, особливого розташування тексту та шрифтового оздоблення розкривати зміст книги та наштовхувати потенційного читача на роздуми ще до покупки [42, с. 198-199].

Рис. 3.1 – Оформлення обкладинок в стилі мінімалізму дизайнера Ван Чжи-Хуна

Працюючи з творами класичної літератури видавництва часто створюють серії в єдиному мінімалістичному стилі. Британське видавництво «Penguin Books» одним із перших використало такий підхід — у 1935 році. Вони розробили простий та впізнаваний дизайн для оформлення серії класики: розділили обкладинку на три смуги та закріпили кольори за жанрами. Наприклад, помаранчевий

використовувався для прози, зелений для детективів, а синій – для біографій (див. рис. 3.2).

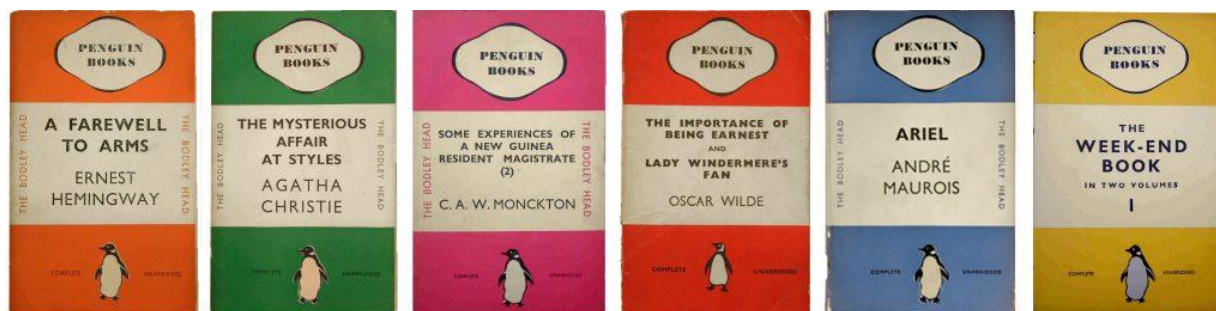

Рис. 3.2 – Серія класики від видавництва «Penguin Books»

В Україні прикладом мінімалістичного оформлення є серії класики від видавництв «Vivat» та «Кондор» (див. рис. 3.3). Кожна книга у серії має єдине кольорове рішення, шрифтове оформлення та композиційну структуру, що створює впізнаваний візуальний код. До того ж, завдяки подібним дизайнам та цілісності видавництва заохочують до покупки й інших видань, щоб читачі могли зібрати повну колекцію та прикрасити нею книжкову полицю.

Рис. 3.3 – Серії класики від «Vivat» (ліворуч) та «Кондор» (праворуч)

Водночас з мінімалістичним напрямом розвивається тенденція до створення унікальних ілюстрованих видань класичної літератури, часто подарункових. У такий спосіб книжки оформлює британське видавництво «The Folio Society». Їхні видання вирізняються з-поміж інших яскравими кольоровими деталізованими ілюстраціями та оригінальними тканинними обкладинками.

В Україні одним із лідерів в цього напрямку стало видавництво «Ранок». Їхнє видання «Аліси в Країні Див» (пізніше було видано ще «Алісу у Задзеркаллі») Льюїса Керрола з ілюстраціями Євгенії Гапчинської та доповненою реальністю було розпродано за два тижні промоакції. Книжка стала унікальним прикладом

поєднання класичного літературного твору з сучасними технологіями та авторським оформленням.

Також не можна не згадати подарункові видання «Буремна вись», «Джейн Ейр» та «Жінка в білому» від українського артвидавництва «Небо» (див. рис. 3.4). Видавництво робить акцент на естетиці книги як мистецького об'єкта: додає сторінкові та розворотні гарно деталізовані кольорові ілюстрації.

Рис. 3.4 – Оформлення подарункових видань артвидавництва «Небо»

Особливу увагу в сучасному оформленні видань класичної літератури приділяють типографіці. Експерименти зі шрифтами, композицією текстового блоку, верстанням стають важливим інструментом осучаснення класичних творів та їхньої адаптації до естетичних запитів сучасності.

Німецьке видавництво «Suhrkamp Verlag» відоме своїми експериментами з типографікою у серії «Bibliothek Suhrkamp». Обкладинки цієї серії вирізняються строгою композицією, мінімалістичним дизайном та виразним типографічним рішенням, де шрифт стає основним елементом візуальної комунікації.

Видавництва також часто експериментують із використанням творів живопису, фотографії, кінематографу та цифрового мистецтва для створення візуального образу класичного літературного твору. Українське видавництво «Фоліо» у серії світової класики «Бібліотека світової літератури» використовує на обкладинках репродукції картин відомих художників, які резонують з атмосферою та тематикою творів. Такий підхід формує комплексне естетичне сприйняття у читача.

Схожу стратегію обрало американське видавництво «Watchmaker Publishing» при виданні повісті Віктора Гюго «Останній день засудженого» (див. рис. 3.5). На обкладинку книжки вони помістили репродукцію картини французького

художника XIX ст. Франсуа Маріуса Гране «Художник Стелла у в'язниці». На полотні зображений інший французький живописець — Жак Стелла. За деякими даними, він був несправедливо засуджений до ув'язнення в Італії та намалював на стіні в'язниці один з найвідоміших образів італійського Ренесансу — Мадонну.

Рис. 3.5 – Американські, французькі та іспанські видання «Останній день засудженого»

Натомість інше американське видавництво, «Dover Publications Inc.», використало графічне зображення, що нагадує гравюру, та експресивну червоно-чорну гаму. Стилізована постать і контраст між кольорами мають на меті передати емоції страху та злості. Такий дизайн дещо апелює до традиційних політичних плакатів.

Французькі видання від «Pocket» та «Les Éditions Gallimard» стриманіші. У них використовуються менш яскраві кольори та на обох зображено постать засудженого. Дизайни натякають на центральну тему твору та підкреслюють драматизм сюжету.

Останні два видання від іспанських видавництв «Valdemar» та «El Aleph Editores». В обох було обрано темний фон із зображенням постаті засудженого. Під час перегляду цих обкладинок увага зосереджується насамперед на головному герої, його внутрішньому світі та психологічних переживаннях.

В епоху розвитку цифрових технологій та зростання популярності електронних видань особливого значення набуває матеріальний аспект художньої книги. Фізичний контакт з виданням створює особливий досвід покупки та прочитання для читача, тому видавництва все частіше обирають тактильно приємні матеріали для книжок, зокрема їх обкладинок. Зараз у книгарнях поменшало

видань художньої літератури з м'якою обкладинкою, класики — й поготів. Більш популярними є палітурки, часто з ламінацією, тисненням або УФ-лакуванням. Випускають також багато видань з кольоровими зрізами. Прикладом такого підходу до оформлення є вже вищезгадана серія класики від «Vivat».

Аналіз сучасних тенденцій оформлення видань класичної літератури дозволяє зробити висновок про існування двох напрямів: з одного боку — мінімалістичного, більш сфокусованого на типографіці, з іншого — яскравого та унікального. Обидва намагаються якнайточніше передати характер твору, його особливості, стиль, епоху.

Українські видавництва активно долучаються до світових тенденцій у галузі книжкового дизайну, розвиваючи власні підходи до оформлення класичної літератури. Особливо помітним є розвиток створення унікальних ілюстрацій, експериментів з матеріальністю книги та пошук нових форматів видань.

Перспективними напрямками розвитку дизайну класичних видань є подальша інтеграція цифрових технологій у фізичні книги та розробка нових підходів до візуальної інтерпретації класичних текстів.

Висновки до розділу 3

Ілюстрації у виданнях художньої літератури виконують три ключові функції: інформаційну, емоційно-психологічну та естетичну. Вони необхідні для того, щоб читач міг краще зрозуміти текст і візуалізувати події. Окрім цього, наявність ілюстрації допомагає сприймати великі за обсягом тексти та впливає на загальне враження від видання. Естетичне оформлення викликає більш приємні емоції під час читання і надовше запам'ятовується. Особливо важливою є роль ілюстрацій у дитячій літературі.

Цифрові технології, що з'явилися минулого століття та розвиваються досі, сильно змінили підходи до оформлення книг. За допомогою спеціалізованих програм, зокрема Adobe Photoshop, Illustrator, InDesign, художники, дизайнери та ілюстратори змогли покращити свої роботи та пришвидшити процес їх підготовки. З появою цих ресурсів з'явилися можливості створювати якісні та чіткі зображення,

експериментувати з різноманітними кольорами й ефектами, розробляти макети, шаблони, стилі та навіть шрифти без значних витрат і обладнання. Цифровий підхід виявився менш часозатратним, більш гнучким у редагуванні та адаптації до різних форматів видання.

Сучасні тенденції оформлення видань класичної літератури характеризуються існуванням двох основних напрямів. Перший — мінімалістичний, що використовує обмежену колірну палітру, прості шрифти та лаконічні декоративні елементи, створюючи впізнаваний візуальний код серії. Другий напрям спрямований на створення унікальних ілюстрованих видань з яскравими деталізованими ілюстраціями, часто подарункового формату, як у випадку з виданнями артвидавництва «Небо».

Особливу увагу в сучасному оформленні приділяють типографіці та експериментам з використанням творів живопису, фотографії та цифрового мистецтва. Видавництва активно використовують репродукції картин відомих художників для створення комплексного естетичного сприйняття, що резонує з атмосферою та тематикою творів.

Зростає значення матеріального аспекту художньої книги в епоху цифровізації. Видавництва все частіше обирають тактильно приємні матеріали, використовують тверді палітурки з ламінацією, тисненням або УФ-лакуванням, створюючи особливий досвід взаємодії читача з фізичним виданням.

Українські видавництва активно долучаються до світових тенденцій у галузі книжкового дизайну, розвиваючи власні підходи до оформлення класичної літератури.

РОЗДІЛ 4

ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕРЕВИДАННЯ ПОВІСТІ В. ГЮГО «ОСТАННІЙ ДЕНЬ ЗАСУДЖЕНОГО»

4.1 Обґрунтування концепції та цільової аудиторії перевидання

Віктор Гюго — один з найвидатніших французьких письменників в історії, прозаїк, публіцист, драматург та поет. Його найвідомішими творами вважаються романи «Собор Паризької Богоматері» та «Знедолені».

Гюго народився у великій та досить знатній родині. Його батько був генералом у наполеонівській армії, а мати донькою судновласника та художницею. Хлопець з дитинства виявляв хист до письменництва. Перші твори почав відправляти на різні літературні премії ще у підлітковому віці.

Славу Віктор Гюго здобув у 30-х роках XIX ст. після виходу п'єси «Кромвель», повісті «Останній день засудженого» та поетичної збірки «Східні мотиви». У 1831 році опублікував свій найвідоміший роман — «Собор Паризької Богоматері» [11].

Окрім письменницької діяльності Гюго був активним політичним діячем: відстоював права людини, виступав проти смертної кари, рабства та соціальної несправедливості. Його гуманістичні погляди сильно відобразилися на його творчості.

Повість «Останній день засудженого» (фр. «Le Dernier jour d'un condamné») була написана Віктором Гюго у 1829 році та видана анонімно. Цей невеликий за обсягом, але глибокий за змістом твір став революційним для свого часу.

Повість написана від особи безіменного засудженого, який чекає на виконання свого смертного вироку. Протягом останніх тижнів свого життя він записує усе, що переживає, та розмірковує про справедливість такого покарання як смерть.

Гюго спеціально не розкриває за що саме засуджено героя, щоб читач не зміг самотійно винести йому вирок, спираючись на тяжкість злочину. Автор ставить

під сумнів саму концепцію справедливості винесення смертних вироків. Він зосереджує увагу на цінності життя людини та підкреслює абсурдність права окремих осіб вирішувати чи гідний хтось жити.

Читач стає свідком внутрішніх переживань людини, яка знає дату і час своєї смерті. Гюго майстерно передає психологічний стан засудженого: відчаю та жаху від усвідомлення факту того, що його життя дійсно обірветься найближчим часом. Під час прочитання твору читач має змогу простежити за тим, як герой підсвідомо не розуміє серйозності обставин: хоча на початку здається, що він повністю упокорився смерті, в останній момент внутрішня тривога та напруження виходять назовні. Чоловік до останнього сподівається, що його вирок буде скасовано.

Особливо чуйними є фрагменти, де герой згадує свою дочку, яка залишиться сиротою, дружину, яка буде вдовою, та матір, яка буде змушена поховати сина. У них чоловік розмірковує про життя, яке міг би прожити, та відчуває внутрішній та фізичний жах перед гільйотиною.

У повісті Гюго описує кожен деталь — від устрою в'язниці до загадок засуджених, що вже виконали своє покарання.

Свого часу цей твір викликав резонанс у суспільстві, спричинив обговорення та заклав основу для подальших дискусій про справедливість та етичність смертної кари. Він також вплинув на багатьох письменників і мислителів наступних поколінь.

«Останній день засудженого» залишається актуальним і в наш час у контексті цінності людського життя та захисту прав людини. Британська організація Amnesty International зафіксувала зростання кількості смертних вироків та страчених на 32% порівняно з 2023 роком. Усього 1518 страт за 2024 рік. Це найвищий показник, зафіксований Amnesty International, з 2015 року. Кількість страт значно збільшилася в трьох країнах: Саудівській Аравії, Іраку та Ірані. Після них Ємен, Сомалі, США, Єгипет, Сінгапур, Кувейт, Оман. Варто зазначити, що дані з Китаю, В'єтнаму, Палестини, Сирії та Північної Кореї визначити не вдалось [37].

Перевидання повісті підготовлено задля вшанування 140-річчя від дня смерті Віктора Гюго та має на меті познайомити сучасного українського читача з важливим твором французької літератури.

Концепція перевидання ґрунтується на історичному значенні твору для розвитку європейської літератури та суспільства в цілому, необхідності забезпечити його доступність для українського читача, а також збереженні як української, так і європейської культурної спадщини.

У новому виданні було допрацьовано та покращено попередню роботу видавництва «Література і мистецтво» («ЛІМ»).

По-перше, переклад В. Свідзінського було відредаговано спираючись на сучасні норми української мови та оригінальний твір (видання «La Bibliothèque électronique du Québec», відредаговане Клодом Ге). В процесі редагування перекладу особлива увага приділялася стилістиці оригіналу. Було збережено характерну для автора побудову речень, ретельний опис та перелік деталей, гіперболи, антитези порівняння тощо [41].

По-друге, у перевидання було додано передмови з другого та третього видання повісті, написані Віктором Гюго у 1832 році. У першій письменник пояснює авторський задум та мотиви написання твору, друга передмова більше схожа на невелику п'єсу або етюд. Ці тексти публікуються українською мовою вперше. Наприкінці вміщено післямову від редактора перевидання.

По-третє, створено унікальну обкладинку та внутрішнє оформлення. До видання було додано оригінальні ілюстрації, що відповідають змісту твору, візуально доповнюють його. Ілюстративний матеріал перевидання створений імітуючи аматорські малюнки. Вони прості, з порушеними пропорціями, виконані одним кольором. Це зроблено для того, щоб у читача складалося враження, ніби їх малював сам головний герой, а текст сприймався більш особистим, інтимним.

Цільовою аудиторією перевидання є молодь, люди середнього віку та літні люди. За читацькими уподобаннями орієнтоване на поціновувачів світової літератури, класики, психологічної прози.

Маркетингова стратегія просування перевидання має враховувати особливості такої цільової аудиторії та ґрунтуватися на історичній важливості твору. Найважливішим каналом просування будуть соціальні мережі, зокрема Instagram, TikTok та Facebook. У Facebook та Instagram публікуватимуться цитати з твору та історичні факти про книжку та автора. Цікавим методом просування також буде створення подкасту «Кава і класика», де обговорюватимуться менш відомі твори видатних письменників.

Важливою буде співпраця з освітніми закладами та культурними інституціями. Французька мова є третьою найпоширенішою мовою для вивчення в українських школах, після англійської та німецької, тож вони можуть стати ефективним каналом просування книги для молоді. Альянс Франсез, що співпрацює з відділом культури Посольства Франції в Україні, впродовж року влаштовує різні заходи, присвячені мові та культурі Франції та франкомовних країн, також стане гарним партнером для популяризації видання.

4.2 Структурно-композиційне рішення та художньо-технічне оформлення видання

Всі композиційні елементи у книзі поєднані між собою та складаються в цілісну систему.

До художніх засобів, що реалізують гармонійні зв'язки елементів композиції, належать симетрія та асиметрія, динаміка та статика, метр та ритм, контраст та нюанс, пропорції та масштаб, фактура та колір [36, с. 59].

Композиційна сітка перевидання «Останній день засудженого» розроблена симетричною, з урахуванням пропорцій окремих художніх засобів. Гармонійно поєднані текстові блоки, поля та пробільні зони.

Під час роботи над перевиданням використовувалися такі програми: Ibis Paint X, Adobe InDesign, Microsoft Word, Adobe Photoshop, Canva.

Професійне програмне забезпечення Adobe InDesign застосовувалося для створення макета та верстки.

На першому етапі роботи визначено формат видання, параметри сторінки, а також розміщення основного текстового блоку та ілюстраційного матеріалу.

Формат обрано з урахуванням специфіки жанру, цільової аудиторії та функціонального призначення видання — 75x100/32. Обраний розмір економічно вигідний для друку та підходить для масового тиражування.

Поля сторінки розраховані за класичними пропорціями. Корінцеве поле найбільше через врахування втрати простору при зшиванні, зовнішнє меншого розміру, верхнє та нижнє — однакові.

Для уніфікації верстки у програмі Adobe InDesign створено систему абзацних стилів. Зокрема, «Основний текст», «Виноски», «Курсив», «Розділи» (див. рис. 4.1). Типографічні особливості видання мають бути читабельними та естетично привабливими. З урахуванням цього, для перевидання повісті обрано шрифт Garamond для основного тексту. Він є простим та гарно читається, добре підходить для текстів великого обсягу. Засічки та накреслення створюють відчуття історичності тексту, тож шрифт підходить для класичної літератури.

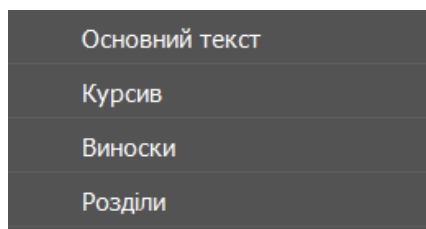

Рис. 4.1 — Абзацні стилі в Adobe InDesign

Стиль «Виноски» мав зменшений кегль та розміщувався внизу сторінки. «Курсив» застосовувався для оформлення окремих речень у тексті для підкреслення їх значущості. Для назв розділів застосовано рукописний шрифт NinaCTT більшого за основний текст кеглю та звичайного накреслення. Деякі з розділів спеціально виносилися на наступну сторінку та розміщувалися з відступом від верхньої частини. У таких випадках перед початком розділу розміщувалися невеликі ілюстрації.

Застосування системи стилів в InDesign прискорило процес верстки та зменшило кількість ручної роботи. У разі потреби заміни шрифту або накреслення

того чи іншого стилю достатньо буде замінити параметри у спеціальному вікні і зміни автоматично застосуються до всіх відповідних фрагментів тексту.

Важливим елементом технічного оформлення також стало створення колонтитулів та колонцифр. Вони оформлювалися рукописним шрифтом меншого накреслення. Колонтитули розміщувалися у верхній частині сторінки, колонцифри — посередині знизу.

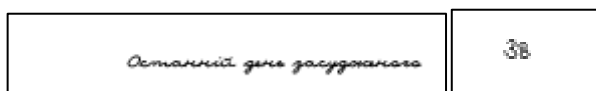

Рис. 4.2 — Колонтитул та колонцифра у виданні

До складу художньо-технічного оформлення входило також застосування графічних ефектів. Під час верстки використано нестандартні засоби оформлення: незначні розмиття окремих літер, стилізовані закреслення слів, елементи, що імітують ручне втручання у друкований текст. Такі прийоми створено для підкреслення концепції видання через інструменти Adobe InDesign. У деяких випадках використовувалися підготовлені у програмах Canva та Adobe Photoshop елементи, що потім інтегрувалися у макет.

Під час верстки враховувалися вимоги до зручності читання: обрано оптимальний міжрядковий інтервал, уникнуто «висячих» рядків та надмірної кількості переносів.

Ілюстрації до перевидання створювалися у програмі Ibis Paint X згідно з обраною концепцією та розміщувалися відповідно до тексту. Для їх оформлення застосовувалася відкрита верстка (див. рис. 4.3).

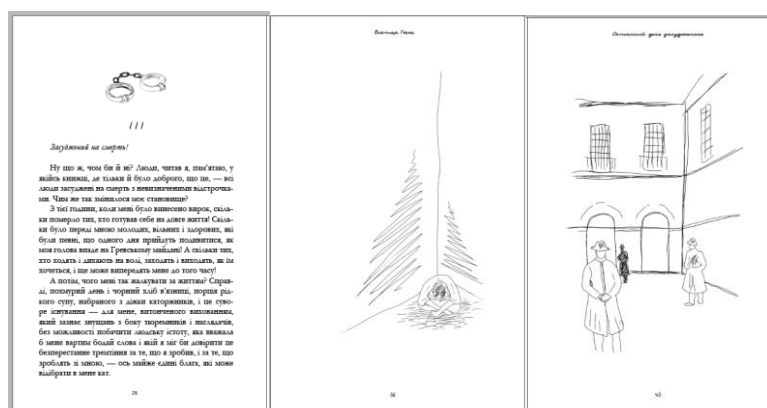

Рис. 4.3 — Ілюстрації у перевиданні «Останній день засудженого»

Технічні характеристики перевидання повісті «Останній день засудженого» Віктора Гюго:

Формат видання: 75x100/32.

Обкладинка: м'яка.

Наявність ілюстрацій: є, чорно-білі.

Папір: офсетний.

Скріплення: клейове безшвейне.

Тираж: 1000 примірників.

4.3 SWOT-аналіз перевидання твору В. Гюго

Метод SWOT-аналізу є одним з найпопулярніших інструментів для стратегічного планування та оцінки переваг та недоліків компанії або продукту.

Він з'явився у 1960-х роках у США та активно використовуються підприємствами у різних галузях та сферах діяльності для аналізу внутрішніх та зовнішніх факторів, що можуть повпливати на успіх компанії або проєкту. Акронім SWOT розшифровується з англійських слів Strength, Weakness, Opportunities та Threats [15, с. 29]:

S – Strength – переваги (сильні сторони);

W – Weakness – недоліки (слабкі сторони);

O – Opportunities – можливості;

T – Threats – загрози.

Однією з найсильніших сторін видання є ім'я автора — Віктор Гюго. Його знають в усьому світі як одного з найвидатніших французьких письменників: творчість Гюго вивчають у школах та університетах, на книжки знімають екранізації, їх адаптують для театру, ілюструють, видають у найрізноманітніших форматах і мовах. Його твори зберігають актуальність у різні епохи, оскільки порушують вічні теми — справедливість, людська гідність, боротьба проти тиранії. Авторитет Гюго як класика, безумовно, сприяє підвищенню зацікавленості до видання з боку читацької аудиторії, а книжки мають високий рівень впізнаваності.

Іншою помітною перевагою нового видання є оригінальне художнє оформлення. Обкладинка та ілюстрації створені з урахуванням емоційності повісті і доповнюють текст. Їх метою є формування в читача особливого візуального досвіду. Оформлення сприяє «зануренню» у текст та підтримує загальну інтимну тональність твору.

Варто відзначити, що нове видання глибокого переосмислює первинний текст та має на меті покращити його. Вперше українською мовою публікуються обидві передмови автора. Це є вагомим доповненням до перевидання та дає змогу українському читачеві ознайомитися з раніше невідомими текстами.

Ще один важливий аспект — це загальний стан українського книжкового ринку. Через війну і довготривалу культурну залежність від російського продукту з'явився серйозний дефіцит текстів різної тематики українською мовою. Тому зараз важливо публікувати книжки не тільки гарантовано «варті», а й ті, що потрібні для розширення книжкового ринку. «Останній день засудженого» — не найвідоміший твір Гюго, але якщо його не буде українською — читатимуть російською.

Усі ці переваги підвищують значимість перевидання для українського читача та забезпечують доступ до менш відомого твору класичної літератури.

Проте варто відзначити і слабкі сторони видання, що ускладняють процес популяризації книги на українському ринку. Перш за все, це невеликий обсяг повісті і досить обмежена тематика. Твір концентрується на внутрішніх переживаннях головного героя і не має інтригуючого сюжету чи великої кількості персонажів.

Тематично «Останній день засудженого» торкається складних моральних і соціальних питань, зокрема смертної кари. Для українського читача, з урахуванням повномасштабної війни, розпочатої росією у 2022 році, подібна праця буде не найважливішою для придбання. У такі часи моральні дискусії щодо абстрактних понять справедливості чи правосуддя перебиваються гострою реальністю, в якій перебуває суспільство.

Однак це не означає, що книга не має цінності для українського суспільства. Навпаки, у кризові моменти особливо важливо повернутися до фундаментальних питань людяності, гуманізму та етики.

Ще однією слабкою стороною є те, що культурний і історичний контекст іншої країни та епохи, в цьому випадку Франції XIX століття, не є очевидним для сучасного українського читача. Без належного супроводу (приміток, післямови) деякі моменти у творі можуть залишитись незрозумілими.

Разом з тим, можливості (Opportunities), які відкриває перевидання, — досить широкі. Серед них — актуалізація теми прав людини в умовах війни, співпраця з культурними інституціями, зокрема «Альянс Франсез», та навчальними закладами, інтеграція видання у серії «неканонічної класики», створення електронної та аудіо версій книги тощо для популяризації твору.

Основною проблемою перевидання, як вже зазначалося раніше, є те, що тема гуманізму в умовах війни може бути сприйнята як провокація — потенційно викликаючи відторгнення, а твір морально-філософського характеру може здатися частині аудиторії надто відірваним від сьогодення. Окрім цього, обмежена популярність повісті «Останній день засудженого» порівняно з найвідомішими творами Гюго створює додаткові труднощі для її просування на книжковому ринку. Читачі частіше обирають більш популярні тексти на кшталт «Собору Паризької Богоматері» чи «Знедолених», які вони вже знають. У випадку з менш відомою повістю, навіть авторитетне ім'я Гюго не гарантує зацікавлення аудиторії.

SWOT-аналіз перевидання повісті Віктора Гюго «Останній день засудженого» показує, що, попри усі ризики проєкт має вагомі сильні сторони. На тлі розвитку українського книжкового ринку перевидання може знайти своє місце серед інших публікацій.

Висновки до розділу 4

Перевидання повісті Віктора Гюго «Останній день засудженого» спрямоване на забезпечення доступності твору класичної європейської літератури для

українського читача. Обрана концепція враховує історичне значення твору, його зміст, питання моралі та етики.

Цільова аудиторія видання — молодь та старші люди, які цікавляться світовою класикою.

Серед сильних сторін видання, за результатами SWOT-аналізу — авторитет Віктора Гюго, новизна, оригінальне оформлення та додаткові матеріали (переклад, передмови). Водночас недоліками є обмеженість сюжету і теми, непопулярність твору у порівнянні з більш відомими «Собором Паризької Богоматері» та «Знедоленими», а також можливе упередження читачів.

Перевидання має потенціал для успіху стратегії просування за рахунок використання соціальних мереж і співпраці з освітніми та культурними інституціями. Акцент на освітньому та суспільному аспектах твору дозволяє залучити школи, заклади вищої освіти та бібліотеки.

ВИСНОВКИ

Сучасні дослідження доводять, що одними з найпопулярніших видань на книжковому ринку є твори зарубіжної класичної літератури. Це зумовлює необхідність їх ретельної підготовки.

Редагування класичних творів потребує особливого підходу через поєднання у собі історичної цінності, літературної значущості та необхідності адаптації для сучасного читача. Особливістю редагування класичних творів є необхідність збереження автентичності тексту, при цьому забезпечення його доступності для сучасного читача. Це потребує особливих професійних компетенцій від редактора. Такий фахівець має добре знатися на особливостях епохи, культурному контексті створення твору та авторському стилю написання. Він має забезпечити зрозумілість тексту, не порушивши художньої цілісності та авторського задуму.

Під час перевидання класичного твору редактор виправляє помилки та одруки, допущені у минулому виданні, а також працює над мовностилістичними особливостями тексту. Фахівець має оцінити якість перекладу, його відповідність оригіналу та, у разі необхідності, його відредагувати.

Видавці, що збираються публікувати перевидання, мають чітко усвідомлювати нормативно-правові аспекти цієї роботи: враховувати строк дії авторських прав та дотримуватися них. Важливою також є підготовка допоміжних матеріалів у видання: передмови, коментарів, приміток, післямови тощо.

Окрему увагу під час перевидання варто приділяти оформленню. Аналіз сучасних тенденцій у оформленні класичних видань демонструє домінування двох основних напрямків — мінімалістичного та «вишуканого». Обираючи другий напрям, видавництва активно використовують твори живопису, фотографії, графічного мистецтва для створення обкладинок літературних творів.

Оформлення вихідних відомостей перевидання також має свої особливості. Окрім видавця, що працює над перевиданням, у вхідних відомостях також зазначається інформація про попереднє видання.

Практичною частиною дипломної роботи була підготовка перевидання повісті В. Гюго «Останній день засудженого». Підготовлена концепція перевидання враховує історичне значення твору та його актуальність.

У процесі роботи здійснено редагування перекладу В. Свідзінського з урахуванням сучасного українського правопису та стилістичних особливостей оригіналу. Особлива увага приділялася збереженню характерної для письменника побудови речень, ретельного опису деталей, а також великої кількості художніх засобів.

До перевидання включено передмови з другого та третього видання повісті, написані В. Гюго у 1832 році. Вони публікуються українською мовою вперше.

Розроблено унікальне художнє оформлення для підсилення психологічного впливу твору на читача, з урахування сучасних тенденції книжкового ринку.

Таким чином, можна дійти до висновку, що завдання дипломної роботи були виконані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ДСТУ 3017:2015. Інформація та документація. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять. URL: <http://surl.li/fzuuzt> (дата звернення: 20.04.2025).
2. Аналітичний звіт. *Український Інститут Книги*. URL: <https://surl.li/ftcyoa> (дата звернення: 19.05.2025)
3. Близнюк А. С., Безверха Т. М. Оформлення видання : пос. для студ. відділ. «Видавнича справа та редагування». Житомир : ЖДУІФ, 2007. 48 с.
4. Бойко Я. В. Редагування перекладеного тексту: ключові аспекти, принципи, стратегії. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки. 2025. С. 39–44.
5. Бондаренко С. В. Авторське право та суміжні права. Київ : Ін-т інтел. власн. і права, 2008. 288 с.
6. Борисова С. В., Семенова Є. І. Цифрова ілюстрація як форма візуальної комунікації. *Focus areas of culture and art in Ukraine and the Republic of Poland*. Рига : Baltija Publishing, 2023. С. 88.
7. Бурнашов І. Ю. Сучасні книжкові ринки: зарубіжний досвід. *Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого*. URL: <https://surl.lu/hjluvz> (дата звернення: 01.05.2025).
8. Бутько Д. П. Конструювання ідентичності в романі «За Перекопом є земля» Анастасії Левкової : кваліфікаційна робота. Київ : НаУКМА, 2024. 50 с.
9. Водолазька С. А. Типологічна характеристика перевидань. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2010. Т. 40. С. 145–147.
10. Війна з книжкою в руках. Наскільки зросли книжкові продажі після повномасштабного вторгнення. *hromadske*. URL: <https://surl.li/qproyqw> (дата звернення: 02.05.2025).
11. Віктор Гюго. *Stud.* URL: <https://surl.li/sehkdx> (дата звернення: 07.05.2025).
12. Гончаренко Л. О. Лінгвістичний принцип перекладу: переваги та недоліки. *Наукові праці*. Серія: Філологія. Мовознавство. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. Т. 272. Вип. 260. С. 35–37.

- 13.Гриненко В. «А-ба-ба-га-ла-ма-га» зробила обкладинку за допомогою ШІ. Далі були дискусії, звинувачення та промокоди. *The Village Україна*. URL: <https://salon.li/662A505> (дата звернення: 01.05.2025).
- 14.Гузенко С. В. Теорія і практика редагування : навч. посіб. Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2019. 220 с.
- 15.Довгошия Р. SWOT аналіз – інструмент стратегічного планування діяльності підприємства. *Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання* : V Всеукр. студент. науково-техн. конф., м. Тернопіль, 19 квіт. 2012 р. Тернопіль : ТНТУ, 2012. С. 29.
- 16.Епос та його жанри. *Українська мова та література*. URL: <https://zno.if.ua/?p=3354> (дата звернення: 02.05.2025).
- 17.Коваленко М. О. Ілюстрації як форма художнього вираження: дослідження впливу ілюстрацій на емоційне сприйняття літературного твору. *Інноваційні тенденції сьогодення в сфері природничих, гуманітарних та точних наук*. Громадська організація «Європейська наукова платформа», 2023. С. 257-259.
- 18.Крикент І. І., Якуніна А. О. Проблема інтернет-піратства в Україні. *Transformation of the legal system and human rights protection under the influence of martial law*. Рига : «Baltija Publishing», 2024. С. 83-96.
- 19.Левкова А. За Перекопом є земля. Київ : Лабораторія, 2023. 392 с.
- 20.Мальцева А. О. Вплив цифрових технологій на розвиток ілюстрації в графічному дизайні. *Технології та дизайн*. 2017. № 2. 213 с.
- 21.Мірошніченко Д. І. Цифрові технології в ілюструванні художньої літератури : кваліфікаційна робота. Кривий Ріг : КДПУ, 2024. 45 с.
- 22.ОСОБЛИВОСТІ РЕДАГУВАННЯ ПЕРЕКЛАДУ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ. *Наукові конференції*. URL: <https://surli.cc/fcqrsp> (дата звернення: 13.05.2025).
- 23.Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи : навч. посіб. Львів : ВФ Афіша, 2017. 416 с.

- 24.Партико З. В. Проблеми редагування зібрань творів. Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи. *Збірник наукових статей*. СНУ імені Лесі Українки, 2015. №7–8 (6) С. 148–156.
- 25.Петреній О.М. Художні особливості цифрового живопису : кваліфікаційна робота. Івано-Франківськ : ПНУ ім. В. Стефаника, 2023. 112 с.
- 26.Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://surl.li/ahqwxr> (дата звернення: 02.05.2025).
- 27.Пушкар О. І. Технології поліграфічного виробництва : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 195 с.
- 28.Редакторська справа: сучасний стан і перспективи розвитку : колективна монографія ; за заг. ред. проф. Ж. Колоїз. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. 282 с.
- 29.Статкус В. О., Давидова Н. Б. Бібліографічний опис документів відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006, запровадженого в дію в Україні 01.07.2007 : метод. рек.; 5-те вид., перероб. і допов. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 28 с.
- 30.Тимошик М. С. Види видавничої продукції. Книга як основний предмет видавничої діяльності. *Наукові записки Інституту журналістики*. Т. 8. Київ, 2002. С.60-66.
- 31.Тимошик М. С. Книга для автора, редактора, видавця : практ. посіб. 2-ге вид., стереотипне. Київ : Наша культура і наука, 2006. 560 с.
- 32.ТОП-15 книг, які українці купували у 2024 році. *Місто Кия*. URL: <https://mistokyia.ua/leisure/top-15-knyh-yaki-ukraintsi-kupuvaly-u-2024-rotsi> (дата звернення: 17.05.2025).
- 33.Харитоненко О. І. Оновлений ДСТУ 3017 «Видання. Основні види. Терміни та визначення» : досягнення і відкриті питання. *Актуальні проблеми теорії соціальних комунікацій*. 2017. Вип. VI. С. 63–84.
- 34.Харчук О. В. Редагування художньої літератури: погляд автора і редактора. *Література та культура Полісся*. 2016. № 84. С. 183–193.

- 35.Чеботарьова І. Б., Попова Є. О. Інтернет-маркетинг у видавничому бізнесі. Поліграфічні, мультимедійні та web-технології : матеріали Молодіжної школи-семінару IX Міжнар. наук.-техн. конф., 14-28 травня 2024 р. Харків : ТОВ «Друкарня Мадрид», 2024. Т. 2. С. 215-217.
- 36.Шевченко В. Е. Графічна організація друкованого тексту та його художня інтерпретація засобами складання. *Наукові записки*. Київ : Інститут журналістики, 2001. Т. 2. С. 53–69.
- 37.Death sentences and executions in 2024. *Amnesty International*. URL: <https://surli.cc/ttiaaa> (date of access: 11.05.2025).
- 38.Kohlstedt K. Classic Penguins: how minimalist book covers sold paperbacks to the masses. *99 percent invisible*. URL: <https://99percentinvisible.org/article/classic-penguins-how-minimalist-book-covers-sold-paperbacks-to-the-masses/> (date of access: 08.04.2025).
- 39.Lizák, Katalin, Nagy-Kolozsvári, Huszti. A guide to English literary genres and literary periods for BA students majoring in English language and literature. 2021. p. 80.
- 40.Nielsen BookScan Report: Key insights 2024. *Читомо*. URL: <https://chytomo.com/en/trends-in-publishing-2024/> (date of access: 20.05.2025).
- 41.Notre-Dame de Paris: connaissez-vous ces figures de style de Victor Hugo?. *Le Figaro*. URL: <https://salolli/4B399F3> (date of access: 03.04.2025).
- 42.Zuo G. A Brief Analysis on the Application of Minimalism in Book Cover Design - A case study on Zhihong Wang the new-generation designer in Taiwan : 2017 4th International Conference on Literature, Linguistics and Arts. 2017. p. 196-199.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок видавничого авторського договору

ВИДАВНИЧИЙ АВТОРСЬКИЙ ДОГОВІР № ____

м. Тернопіль

« ____ » 20 ____ р.

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України (видавництво «Укрмедкнига») (надалі – **Видавець**) в особі ректора, проф. М. М. Корди, що діє на підставі Статуту, та _____ (надалі – **Автор**), уклали договір про наступне:

1. Предмет договору

1.1. Автор доручає, а Видавець зобов'язується повторно видати та розповсюдити на підставі отриманого авторського права (назва книги).

2. Зобов'язання сторін

2.1. Автор зобов'язується сприяти розповсюдженню інформації про (вид видання) та його реалізації.

2.2. Видавець зобов'язується перевидати та реалізувати даний твір.

3. Обсяги виконання замовлення

3.1. Кількість друкованих примірників твору обсягом _____ о.в.а. згідно цього Договору складає _____ штук.

3.2. Зміна обсягів замовлення в односторонньому порядку не допускається.

4. Порядок розрахунків

4.1. Видавець виплачує Автору гонорар в розмірі _____ грн за один о.в.а. (_____ о.в.а. × _____ грн = _____ грн)

4.2. Розподіл гонорару між співавторами здійснюється у відповідності з їх конкретним внеском у написання твору, що відображено в додатку 1, який є невід'ємною частиною цього Договору.

4.3. Виплата гонорару проводиться після повної реалізації видання на підставі довідки.

5. Відповідальність авторів

5.1. Автори гарантують, що всі права на всі матеріали, які ввійшли в (назва твору) належать їм. Автори несуть повну відповідальність згідно чинного законодавства України за оригінальність і достовірність опублікованої інформації, фотографій, рисунків, схем тощо.

6. Форс-мажорні обставини

6.1. Ні одна зі Сторін не буде нести відповідальність за повне або часткове невиконання своїх зобов'язань за цим Договором, якщо це невиконання буде наслідком дії обставин непереборної сили, таких як пожежа, стихійні лиха, акти або дії державних органів або структур, а також інші обставини, що неможливо передбачити, але які безпосередньо впливають на виконання умов цього Договору. Сторона, для якої стало неможливим виконання умов цього Договору, зобов'язана в 3-денний термін сповістити іншу Сторону в письмовому вигляді про настання форс-мажорних обставин.

6.2. На вимогу однієї зі Сторін інша Сторона зобов'язана підтвердити настання форс-мажорних обставин.

7. Термін дії Договору

7.1. Договір набирає чинності з моменту його підписання обома сторонами.

7.2. Термін дії договору до повної реалізації повторно виданого видання.

8. Порядок вирішення спорів

8.1. Усі розбіжності та суперечності, які виникли внаслідок або у зв'язку з виконанням цього Договору, Сторони вирішують шляхом переговорів із внесенням взаємопозгоджених змін у текст цього Договору. Питання, які не були врегульовані шляхом переговорів, повинні вирішуватись у судовому порядку.

9. Інші умови

9.1. Жодна зі Сторін не вправі змінювати в односторонньому порядку умови цього Договору.

9.2. Договір складений українською мовою в 2-х екземплярах, що мають однакову юридичну силу – по одному для кожної Сторони.

10. Юридичні адреси сторін

Автори (ПП, інд. код, адреса проживання, підпис):

Видавець:

Тернопільський національний медичний
університет імені І. Я. Горбачевського
МОЗ України
(видавництво «Укрмедкнига»)
м.Тернопіль,
Майдан Волі, 1,
46001, Україна.

Ректор

проф. М. Корда